

תלכות ברכות סימן רכג רכז קמ באר הגולה

כ בשם הראשונים
כאם הוא עני ושמח בהם, (עו) יברך: הגה (כג) ויש אומרים דאפלו עני אינו מברך על הלוק ומגעלים וכדומה, (כד) וכן נוהגין (שור בשם תוס' והרומתי' הדשן סימן ל"ו). המנהג לומר למי שלובש בגד חדש: תכלה ותתחדש. ויש מי שכתב שאין לומר כן על מנעלים או בגדים הנעשים מעורות של (ח) (כה) בהמה, דאם-כן היו צריכים להמית בהמה אחרת תכלה שיתחדש ממנה בגד אחר, וכתוב 'ורקמיו על כל מצעו' (מהר"י בפסקיו). והנה השעם חלוש מאד ואינו נראה, מכל מקום נבואם מקפידים על זה שלא לאמר:

רכז דיני ברכות פרטיות, וכו' י"ג סעיפים:

א ה'רואה (ב) (א) מרקולים (ב) 'א' שאר עבודת כוכבים אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן ארץ אפים לעוברי רצונו". ג'ואם רואה אותה בחוף שלשים יום אינו חוזר ומברך: הגה (ג) (ג) ונאידנא אין מברכים זאת הברכה שהרי אנו מגדלים ביניהם ורואים אותה תמיד: ב' ה'רואה מקום שנגעקרה ממנו עבודת כוכבים, (ד) 'אם הוא בארץ-ישראל אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנקר עבודת כוכבים מארצנו", ואם הוא בחוצה לארץ אומר "שעקר עבודת כוכבים מהמקום הזה", ואומר 'בשתייהן': "כשם שעקר אתה מהמקום הזה בן תעקר אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך": הגה ואם נעקרה עבודת כוכבים ממקום אחד ונתנה במקום אחר, מברך על מקום שנגעקרה 'שעקר עבודת כוכבים' (ה) ועל מקום שנתנה לשם 'שנתן ארץ אפים' (כח'יוסף בשם תוספות וירושלמי): ג' ה'רואה בכל הרשעה אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחריב בכל הרשעה". ראה ביהו של נבוכדנצר אומר "ברוך שהחריב ביהו של נבוכדנצר הרשע". ראה גב אריות (ו) או פכשן האש, אומר "ברוך שעשה נסים לצדיקים במקום הזה" (ועין לעיל סימן ריח סעיף ז): ד' ה'רואה מקום שיש כבכל, שכל בהמה שתעבר עליו אינה יכולה לזוז משם אם לא יתנו עליה מעפר המקום ההוא, והוא סימן קללה לה, דכתוב 'נטאטאחיה במטאטא (פרוש, מקבדות הבית, שקוב"י בלע"י) השמיד', אומר (ז) "ברוך אומר ועושה ברוך גור ומקנים": ה' ה'רואה ששים רבוא מישראל בנחם אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם (ח) חכם הנזים", ואם הם עובדי כוכבים ומזלות אומר (י) (י) (י) ב'ואם אומרים מאד חפזה יולדתכם הנה אתרית גוים מדבר ציה וערכה: ו' ה'רואה חכמי ישראל אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם (ט) שחלק מהמקמתו (ג) (ג) ליראיו": ז' ה'רואה חכמי אמות העולם עובדי כוכבים לשחקבמים

שערי תשובה

יבד'אחרי: (עו) יברך. ושיר גדול שקנה בלים חשוכים שאין שמח בהם ואין נחשבים לו לא יברך, כנה"ג בשם הרדב"ז, מ"א: (י) בהמה. אפלו טמאה כגון פ"א בל"א, אפלו הוא ממין אחר רק שתפס תחתיו מעורות בהמה, כנה"ג שם ומ"א:

(ב) מרקולים. פי' חלוק גלוס, דאסור להזכיר עבודת כוכבים בשמה: (ג) ותאידנא. אפלו חולף לעיר אחרת, כיון דנראה פיוצא בנה בעירו. וה"ה קטן שהגדיל א"ע לברך כיון שראה בקטנותו, מ"א. וכתב הב"ח בשם ספר האשכול: השמר לך לראות קניגאות של עובדי-כוכבים והוא הדין מחולתם או שום דבר שמחמם, ואם תשמע קול עובדי-כוכבים שמחים, תאנח ותצטער על חרבן ירושלים והתפלל להקב"ה עליה. ובפ"ק דמסכת ע"ג דף יח, דאפלו החולף לקניגאות של ישראל הרי זה מושב לצים: (ג) ליראיו. לפי שישאל דברים בו, נש' יחוס לחלק אחר כי שנקלק ממנו, משא"כ באמות העולם אומר שנתן.

משנה ברורה

גלוס אינו מברך, כיון דנראה את מין זה תוך שלשים בעירו; ואפשר עוד, דאפלו קטן שהגדיל אין צריך לברך, כיון שראה אותה בקטנותו. והאליה נכה בכתב עוד טלמא חתם, דאפלו הוא לא נראה אותה תוך שלשים, כיון שיש רב העולם שהיה שוכן ביניהם שראו אותה. כתב הב"ח בשם ספר האשכול: השמר לך לראות קניגאות של כותים והוא הדין מחולתם או שום דבר שמחמם, ואם תשמע קול כותים שמחים, תאנח ותצטער על חרבן ירושלים ותתפלל להקב"ה שהוא עליה. ואיכא בגמרא, דאפלו החולף לקניגאות ולטיטראות של ישראל הרי זה מושב לצים: (ב) אם הוא בארץ-ישראל וכו'. אפלו (ג) רק במקום אחר: (ה) ועל מקום שנתנה. הינו אם יש שלשים יום שלא נראה אותה, וכו': ג' (ו) או פכשן האש. הינו חפזה שהסך בה או האש לחנקה מישראל וצורה: ד' (ז) ברוך אומר ועושה וכו'. הינו (ג) בשם ומלכות בגמרא הגרסא 'ברוך אומר ועושה (ד) גור ומקנים: ה' (ח) חכם הנזים. שאין (ה) דעת דומין זה לזה ואין פרצופיהן דומין זה לזה, (ו) והוא יודע מה בלב כל אלו האכלוסין: ו' (ט) שחלק. ששם ח' הם חלק אלו ודברים בו, לכן אמר 'שחלק'.

א (א) מרקולים. היא עבודת-גלוס שנקבין אותה על-דיניה שוורקין לה אכנים, וישמה העצמה קילוס, (ב) ופני שאסור להזכיר עבודת-גלוס בשמה, לכן כפ' אותה בשם קוליס, ומה הוא חלוק בלשון ארמי, ופרשו הוא: חלוק קילוס: (ב) או שאר עבודת גלוס. אפלו ביה עבודת-גלוס (ב"י), וב"ח פרש, דוקא כשרואה אותה בגלוס: (ג) ונאידנא וכו'. שהרי אנו רואין אותה תמיד. וכתבו האחרונים, דאפלו חולף לעיר אחרת וראה שם עבודת

שער הציון

(ל) אחרונים: (ב) מן-אכנים: (ג) ב"ח ותגר"א, דלא נדרש'י'שה: (ג) מן מיכח בגמרא דקחשיב שם חמשה ברכות על ככל, ומשמע דכלהו בדמא מחסא, וכי היכא דמרקולים הוא בשם ומלכות הכי גמי אידך: (ז) וכן נכון "א"ר ע"ש. וגם דאי לא הכי הוה לה שש ברכות. ועין במעדרי'יוס'טוב: (ה) גמרא: (ו) רש"י:

הלכות ברכות סימן רכד

באר הגולה 280

(י) בתקנות (ד) העולם, אימר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן מחכמתו לבשר ודם":
ח מעל (ס) מלכי ישראל אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן מחכמתו לבשר ודם", (יא) ועל
מלכי אמות העולם עובדי כוכבים אומר (יב) "ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם": ט ימצוה להשתדל
(יג) לראות (ו) מלכים, אפילו מלכי אמות העולם: י הרהוא (יד) בתי ישראל (ו) בישובן, "כגון בישוב
בית שני, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם מצייב גבול אלמנה. הרהוא בחרפנו אומר "ברוך
דין האמת": יא (טו) הרהוא בתי עובדי כוכבים בישובן אומר בית גאים וסח ה'. בחרפנו אומר אל
נקמות ה': יב הרהוא (טז) (טז) קברי ישראל אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר יצר
אתכם בדין וכו', ועל קברי עובדי כוכבים אומר בישוב אומכם וכו': יג קל ברכות הראיה, אם חזר
וראה (טז) (טז) אותה דבר בתוך שלשים יום אינו חוזר ומברך:

באר היטב

שאינו דבק בנתן מחנה למקבל, ט"ז: (ד) העולם. ואם אינם חכמים אלא
קדושים אין מברך עליהם, מ"א: (ח) מלכי ישראל. אפילו סוקא אומר, ברכות
דף נח: (ו) מלכים. אם אינם חלוקים שם עם העובדים פוכבים, עין ס"ח.
השלטון שאין עליהם על מלך השונות דבריהם וכן והורג במשפט. מברך
עליהם, ועל השרים שממנה המלך בכל עיר ועיר טוב לברך בלא שם ומלכות,
כנה"ג בשם הרמב"ם ומ"א. אם רואהו פעם א' אל נכשל יותר מלמדו לראותו,
אם לא שבת בחיל יותר ובכבוד גדול יותר, ס"ח מ"א. ברמב"ם ספ"ג דאבל,
קטב שפטר לשמא בטמאה של דבריהם מפני כבוד מלכים או מפני כבוד
הבריות כגון לנחם אבל. עין מ"א: (י) בישובן. דוקא בא"י ולא בח"ל וכו' וכו'
אלהיה רבה פסק דוקא בקברי כנסיות וכן בבית כותים מררי בבית כדעת הר"ף
וכ"כ רש"ל ובבב"ב ובס' זכרון: (טז) קברי ישראל. אפילו על קבר אחד
דברך. הרמב"ם, אבל בהלקיט ח"א סימן ריב חולק וכתב דעל קבר א' אינו
מברך, ע"ש. כתב בדרשות מהר"ש, כשהיה חולף על הקבר היה אומר: יהי
רצון שתתא מנחתו של פלוני פה בכבוד, תוכותו יצמד לי. עזר כתב: מה
שתולשין עשב או צרור ומשימין על מצבה, אינו אלא משום כבוד המת
לנראות שהיא הקבר, וכתב בר"מ שניית דיו על הקבר, ע"ש:
(טז) אותו דבר. ודוקא בשראה אותו מלך, אבל אם ראה מלך אחר צריך
לברך. ודבריו, וה"ה אם ראה קברות אחר וכן כל פיוצא בזה:

שערי תשובה

אומרים עין געין רק דרך חלון שהנחיות פסיק פניהם וכול לברך ברכת הראיה. וצו
בדבר שמאל סי' רמב"ם ובשבותי יעקב ח"א סי' קנ"ו לענין ברכת הלכה דרך חלון שהנחיות
בזכות, יבאר בסי' חב"י, ע"ש: (ס) מלכי ישראל. ע"ש. וצו בשבותי יעקב ח"א
סי' לח וכו' בבראיתן סימן רכה ומ"ש שם. וצו בא"י שכתב שצ"ע דוב ששה לא
היה מברך ברוך שנתן רק געין שאלת שלום כו', ובסמ"כ כתב דמש"ס משמעות שברך
ספ"ט. וגם כי נעלם מהא"ר הנקרא בע"י: פסח ר"ש וקאמר ברוך, ע"ש. וכ' ברמ"ב בשם
ספר"א יצחקי בהשקפה כת"י: הרהוא המלך בים בספינה קטנה והיא קטנה וכל יראה
ספ"ט ע"מ. אך יודעים בברך שהמלך שם, גבול לברך. וראה ששה דתני ס"י
נחור וא"פ ב"ר: וראה דדוקא בראיה ד' על המלך הדין פו כינו שער הכרכה שחלק
מכבודו, וכן משמע שם בברך דוב ששה. אבל אין לקט' מה לשאר ברכות, שברך
על הרהוא ולא על הדיעה: (טז) קברי ישראל. ע"ש. וצו בבר"י בשם מ"ה בעל חסד
לאברהם בנהגותיו כת"י כתב: כשהיה ידו על הקבר יאמר פסיק ונהג' ה' פסיד כו',
השם בשלום ותישן בשלום עד בוא מנחם משכ"ע שלום; ולשנים יד' יכון בפסוק
נהג' עש' בו סי' פסוק מנחם קשרי הדין, ושמעתי ששנים יד' שאלו היקא ולא יד'
ימינו, ככ"ל: (טז) אותו דבר. עין בח"ט. וצו בחשבות הנדב"ו ח"א סימן יצו, וצו
בבראיתן סימן לא שכתב מדברי המג"א סי' כ' משמע שדעתו שלא לברך, לענין יש
לחלק, וצו בבר"י שהביא בנדרב"ו והלקיט וקנו מהר"א אוליא ו"ל שעל קברות אחר
דברך. וכן פסח היא ו"ל, ע"ש בבר"י דשם פ"ה שאם בער חלון ביתו ראה הקברים,
מ"ס כל שלא חלק שם לי יום וחולף עמה בבית הקברות עצמו יש לברך, והביא ראיה
מהר"ש סימן טז. ובצור"ה הפסח מהר"א נאמנ"ו חלק צ"ל. ע"ש. יאם ח"י נתחדש
קבר תוך למיד יום, כתב מהר"ש בשם הנדב"ו לברך אם הוא נדאי ובכפ"ל לא לברך,
וצו בנדרב"ו ח"א סימן חקטט; ובבר"י כתב שבהלקיט סימן ריב פליג, וראה לפי שכתב
דעל קבר אחר נמי לברך, וקשה כתב "אתכם" לטובה, עכ"ל, וראה שנתה סי' כ' שכתב ב"ו קאמר על קבר אחר
שש"ר דאב כולל הכל, אך סמכת שכתב דששא לא הגיע נמנו. מה נראה שדעתו דאף בנחוסף אין לברך:

משנה ברוכה

מה שאין פן לקמה בסעיף ז: ז (י) בתקנות העולם. הינו
(ח) בהשבעת חכמותי⁽¹⁾, לאפוקי אם הם חכמים בדתם, על זה אינו
מברך כלל⁽²⁾: ח (יא) ועל מלכי וכו'. ומשמע בנמקא, אפילו
סומא⁽³⁾ בשיוצא שהמלך עובר מברכה⁽⁴⁾. וצו בפריימג'דים ששצדד
דאם הוא סומא שלא ראה מאורות מימיו, וברך בלא שם
ומלכות: (יב) ברוך שנתן מכבודו וכו'. השלטונים שאין על
מלך עליהם לשונות דבריהם, וכן והורג במשפט⁽⁵⁾, (טז) מברך
עליהם⁽⁶⁾, ועל השרים שממנה המלך בכל עיר ועיר, טוב וישר
לברך בלא שם ומלכות: ט (יג) לראות מלכים אפילו וכו'.
ומתו לשמא בטמאה של דבריהם מפני כבודו⁽⁷⁾, בין למלכי ישראל⁽⁸⁾
(ט) ובין למלכי אמות העולם⁽⁹⁾, וכן מפני כבוד הבריות, כגון לילך
לנחם אבילים. אם רואה פעם אחת המלך, (י) לא יבשל יותר
מלמדו לראותו, אם לא שבת בחיל יותר ובכבוד גדול יותר⁽¹⁰⁾:
י (יד) בתי ישראל. פרוש, בתי עשירי ישראל שמשבשים בתקף
ובגבורה, בגין בישוב בית שני [רש"י]. ואפשר דוקא בארץ-

(*) פותים שהיו עובדים לדמות יוה' ביהר נרדום

שער הציון

(1) פריימג'דים: (ס) בנדרב"ו וכו' (ט) רמב"ם, וכן הוא גס'פן בתוספות ובני יהודה על ברכות בשם ירושלמי דברכות פרק ג: (י) ספר חסידים: (יא) ב"ח
בשם רש"ל. ובסתקא דלדידה אפילו בחוצה לארץ. וצו בפריימג'דים שכתב דמפני דיש לחש לברך הביתיוסף טוב לברך בלא שם ומלכות: (יג) מפני
שחשש לדעת רש"י: (יג) באר היטב בשם הלכות גטות:

הלכות פרכות סימן רכד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק י]

הינו בהשבעת חכמות⁽¹³⁾, לאפוקי אם הם חכמים בדתם, על זה אינו מברך כלל⁽¹⁴⁾.

(13) ופירשם בספר מדבר קדמות (מערכת ח אות יח) שהן: הגיון, חשבון, שיעור, רפואה, ניגון, אלהות, וכישוף [וראה בספר יערות דבש ח"ב ד"ה זהו מה שנראה, ובמור וקציעה כאן ד"ה הרואה]. ומבואר בספר ברכת הבית (שער כט הע' ה) שדי שיהיה מפורסם באחת מהשבע חכמות. ובשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב סי' רלז) כתב, שאם הוא חכם בחכמות חיצוניות טבעיות ונמוסיות, ודרכי המידות טובות ודעות הישרות להנות בהם בני אדם, מברכים עליו. ומבואר שם, שצריך שיהיה נוהג בשבע מצות בני נח. והגרי"ז סולאויצ'ק (שו"ת תשובות ונהגות ח"ג סי' עו) דייק מלשון הרמב"ם (פ"ח מהל' מלכים ה"א), שחכמת הנכרים היא בידעת שבע מצות בני נח.

(14) ועל חכם ישראל שאינו חכם בקי בתורה אלא בחכמות העולם, כתב בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' קא-קב) שיברך 'שחלק' ולא 'שנתן'. אכן, בספר ברכת הבית (שער כט הע' ד) כתב, שאין לברך על חכם ישראל הבקי בשאר חכמות, כיון שעיקר חכמת ישראל היא חכמת התורה, ומי שאינו עוסק בה אינו חכם, שמניח חיי העולם הבא ועוסק בחיי העולם הזה [והגרי"ז קמינצקי בספר אמת ליעקב הסתפק בכל זה, וראה בשו"ת דברי יציב יו"ד סי' קמא].

ועל חכם ישראל שהוא חכם גם בחכמות העולם, הסתפק בשו"ת התעוררות תשובה (שם סי' קא) האם די לברך עליו ברכת 'שחלק' כיון שהתורה כוללת כל החכמות, ושם, 'שחלק מחכמות' משמע גם כל החכמות, או שצריך לברך עליו גם 'שנתן' [וראה לעיל שדעתו שעל חכם ישראל הבקי בחכמות העולם מברכים 'שחלק'].

[משנ"ב ס"ק יא]

ומשפט בןמנא, אפילו סומא⁽¹⁵⁾ כשיידיע שהמלך עובר מברך⁽¹⁶⁾.

(15) ובטעם הדבר שרק על מלך יכול הסומא לברך, ביאר הפמ"ג (א"א ס"ק ו) כיון שכבודו ניכר אף לסומא, שהרי אימת המלך מוטלת על הבריות וכולם שותקים. וכתב השערי תשובה (ס"ק ב) שאף אם המלך נמצא בספינה וכדו' ולא רואים אותו, ויכולים לברך אם יודעים בבירור שהוא שם. וביאר הברכת הבית (ח"א שער כט הע' ו) שהוא דוקא כשרואים את הכבוד שעושים לפניו. והכפ' החיים (ס"ק כד) כתב שיש אומרים שלא לברך כשלא רואים את המלך [אך סומא מברך כיון ששאר האנשים רואים את המלך], ולכן יברך בלא שם ומלכות. ואם רואים את ארמונו של המלך אף אם רואים בכבודו, כתב הברכת הבית (שם) שאין לברך גם אם יודעים בבירור שהמלך שם [ראה בספר שער העין פ"ט הע' יד-טו].

ואם רואים את המלך בפניו ממש, כתב (שם) שאף שאינו רואה בכבודו, מברך.

ואף על מלך רשע, כתב הכפ' החיים (ס"ק כט) שמברכים. אכן, על קיסר גרמניה כשביקר בירושלים, הורה הגרי"ח זוננפלד (ארחות רבנו ח"א עמ' צג) שלא לברך כיון שהגרמנים הם מזרע עמלק שכתוב בו "מחה תמחה", וכן דעת הגרי"י קניבסקי (שם).

ועל מלך ישראל רשע, כתב הכפ' החיים (שם) שאין לומר 'ליראוי', אלא 'לבשר דם' כמו על מלכי אומות העולם, ובעל האמרי אמת' מגור (מכתבי תורה מכתב עז) הסתפק במלך ישראל שאינו ירא שמים, אם לומר 'ליראוי' או 'לבשר דם'.

(16) מכאן הוכיח בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' לה) שאף על מלכה

מברכים, ואף שאסור להסתכל בנשים, מ"מ אין צריך לראותה, אלא די בדיעה שהיא עוברת שם.

[משנ"ב ס"ק יב]

השלטונים שאין על מלך עליהם לשפוט דבריהם, וכן והורג במשפט⁽¹⁷⁾, מברך עליהם⁽¹⁸⁾.

(17) אבל על המלך עצמו, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' לה) שמברכים עליו גם אם לפי נימוסי המלכות אינו רשאי לדון ולהורג לבדו. ועל השופט הגדול שהוא הקאד"י, כתב הכפ' החיים (ס"ק כו) בשם הרדב"ז (הובא במג"א ס"ק ה) שאין לברך כלל.

(18) וברואה מלך ישראל שהוא גם מחכמי ישראל, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' צא אות כז) שאין לצרף יחד את ברכת 'שחלק מחכמות' עם ברכת 'שחלק מכבוד', אלא יברך כל אחת בנפרד, וכן מבואר בשו"ת תשובה מאהבה (ח"א סי' קא). ובעל האמרי אמת' מגור (מכתבי תורה שם) הסתפק בזה.

[משנ"ב ס"ק יג]

ומת' לטמא בטמא של דבריהן מפני כבודו⁽¹⁹⁾, בין למלכי ישראל⁽²⁰⁾ ובין למלכי אמות העולם⁽²¹⁾ וכו', אם לא שקא בקיל יותר ובכבוד גדול יותר⁽²²⁾.

(19) שמפני כבודם לא גזרו בהם רבנן טומאה [כמבואר בגמ' ברכות יט, ב]. ודוקא טומאת כתנים התיירו, שהוא איסור שאינו שווה בכל [אלא רק לכהנים]. אבל לעבור או לבטל אפילו מצוה דרבנן משום כבוד מלכים, כתב החיי אדם (כלל סג סי' ובנשמט אדם אות ב) שאסור, ואפילו משום כבוד מלכי ישראל [אכן דייק שם מהמג"א ס"ק ז שמשום כבוד מלכי ישראל מותר לעבור על מצוה דרבנן].

מאידך, בשו"ת כתב סופר (א"ח סי' לז) כתב, שמותר לעבור על איסור דרבנן אפילו משום כבוד מלכי אומות העולם משני טעמים, גם משום כבודם, וגם משום שאם יזכה יבחין וכו'. ומשום כך כתב שם, שאין להתיר להוציא ס"ח בשבת לכבוד מלכי אומות העולם, לרחוב שאינו מעורב, כיון שאין בכך משום 'שאם יזכה וכו' [אלא רק משום כבודם]. ולא התיר שם אלא בהוראת שעה אם אי אפשר בדרך היתר, שכיון שנהגו להוציא ספר תורה לכבודם, אם לא יוציאו זה נראה להמון כולול בכבודם של המלכים, וגם יש לחוש לאיבה [וראה בדעת תורה כאן].

(20) ואף כשאנו רואה את המלך עצמו אלא רואה את כבוד המלך, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' לה) שיש מצוה, שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי עכו"ם [ראה ברכות יט, ב].

(21) ולרוץ לפני מלך מאומות העולם, כתב בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון סי' ה ס"ק כז) שהוא מצות עשה ממש משום כבודו של מלך ישראל, שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי עכו"ם [ראה ברס"ח יט, ב, וראה מחצה"ש ס"ק ז ובשו"ת כתב סופר א"ח סי' לו ד"ה ואחר התבוננות, אם יש חיוב לחלוק כבוד למלכי אומות העולם].

ואם יש על המלך או בפמלייתו צלמים או פסלים של עבודה זרה, כתב הדעת תורה (בשם כפר חסידים) שאסור ללכת לראיתו.

(22) ואם ראהו בתוך שלושים יום, כתב הכפ' החיים (ס"ק כח) שלא יברך אפילו שכעת בא בכבוד גדול יותר [וראה להלן ס"ק יז].

[משנ"ב ס"ק יז]

ואם היה שם רק קבר אדוני⁽²³⁾, יש אומרים שאין לומר ברכה זו⁽²⁴⁾ כי נחנקת בלשון רבים⁽²⁵⁾.

המשך במילואים עמוד 55

מילואים הלכות פרכות סימן רכד המשך מעמוד קודם

חכמת התורה אמיתית ולומד בה לשמה, והביא שבב"ח משמע קצת שצריך שיהיה בקי גם בתורת הנסתר.
ומי שמפורסם לחכם בתורה ואינו מפורסם לרא שמים, כתב הברכה הבית (שער כט אות ה' ע') שאין לברך עליו 'שחלק' כיון שכתוב 'ראשית חכמה יראת ה'...' ומי שאינו ירא שמים אינו בכלל חכם. וכעין זה כתב המהרש"א (ברכות נח, א ד"ה ברוך) שמה שאומרים בברכה על חכם 'ליראיו', הוא על פי מה שאמרו (אבות ג, ט) כל שיראת חטאו קדמת לחכמתו חכמתו מתקיימת [וראה בשו"ת תשובה מאהבה שם].

ואם במקום לסיים 'ליראיו' סיים 'לבשר דם' כמו שמסיימים על חכמי אומות העולם, כתב בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' קב) שיצא, כיון שישראל הם בכלל בריותיו, אלא שלכתחילה צריך לברך ברכה מבוררת. והוא הדיון אם כיוון 'שנתן' על חכם או מלך ישראל, או שצריך 'שחלק' על חכם או מלך נכרי, כתב שם שיצא.
ואם החכם הוא גם חבירו שלא ראדו שלשים יום, כתב לקמן (סי' רכה ס"ק א) שיברך גם 'שהחיינו' [ראה מה שכתבנו שם].

לשישים ריבוא, כדי לכלול כל הדעות והחכמות שאין להוסיף עליהם. וברמב"ם (פ"י מהל' ברכות ה"א) מבואר, שגם ברואה ארכלוסי עכו"ם שאומר 'בזשה אמכם' וגו', צריך שיהיו שישים ריבוא, וכן דייק בשו"ת דברי יציב (א"יח ח"א סי' צא אות ב) מהשו"ע כאן.

[משנ"ב ס"ק ט]

שעם ה' הם חלק אלוה ודבקים בו, לכן אמר 'שחלק' (18).

(12) מסתימת לשון השר"ע והפוסקים הוכיח בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יג) שאף בזמן הזה יש לברך, והוסיף שם, שכאשר בא בעל הצפנת פענח לזכור בדיבור עליו 'שחלק', וכן מובא בארחות רבנו (ח"א עמ' צב-צג) שהגרי"ד קניבסקי בירך על גדולי ישראל [ושלא במבואר בערוך השלחן (סי' ס"ח), שבזמננו נמנעים מלסדר על חכמי ישראל וכן על חכמי אומות העולם, כיון שלא התבאר כמה שיעור של חכמתו כדי לברך עליו, וכעין זה כתב המקור חיים בקצור הלכות כאן, וראה בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב סי' רלז)]. וכתב בשו"ת שבט הלוי (שם), שהגדר של חכם שמברכים עליו הוא מי שמקובל מבני הדור ומנוסה שחכמתו

הלכות פרכות סימן רכד המשך מעמוד 280

ס"ק ת) שיברך, ואין לחוש שיבוא לטעות לברך על קבר אחד, כיון שידוע לכל שאין הברכה על הקברים אלא על הנקברים והם רבים.
(25) וכמבואר בשערי תשובה (ס"ק ד), שהרי אומרים 'אתכם' ובלשון נוכח [וראה בשו"ת עמודי אור סי' ד].
ואף בשבת, כתב השו"ע חמד (ח"ו מערכת ברכות סי' ב אות יז) שיכול לברך, כיון שאינה צידוק הדיון, וכן דעת החו"א (אמרי יוסף סוף נויקין) שאין היא צידוק הדיון אלא ברכת הראיה.

(23) ובקבר הנמצא בשטח קטן לבדו אך מסביב ישנם קברים נוספים, כתב בשו"ת באר משה (ח"ב סי' יד) שיברך אף שהליכותי היא רק לקבר אחד. וכשמברך על קברים, כתב בשו"ת אגרות משה (א"יח ח"ה סי' לו אות י) שאין די כשרואה מרחוק את המצבה, אלא צריך לראות את הקרקע שמכסה את הקבר, וכן את המצבה הנמוכה שהיא ממש על מקום הקבורה [וראה בא"י (בטשאטש) שהסתפק בזה].

(24) ובקבר שקבורים בו כמה אנשים, כתב בספר אהלך באמתך (פ"יח

הלכות פרכות סימן רכה המשך מעמוד קמא

ברכה זו מתי שירצה, או בעליה לתורה או בסעודת הבר מצוה [וראה בשו"ת בצל החכמה ח"ה סי' קלב-קלד שהאריך בזה].

[משנ"ב שם]

מצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בן בר-מצוה (1) ביום שנכנס לתורה (2) וכו', דעכשו נעשה איש-ישראל, שנעשה במצות התורה (3) ואם הנער דורש (4) הרי סעודת-מצוה (5).

(12) ואם נולד בבית השמשות, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' כו) שכיון שמספק חייב בכל המצוות כבר מהיום הקודם, יש לשמוח ביום זה.

(13) וסמך לדבר, כתב הקצות השלחן (שם ס"ק טו) על פי המשנה (תענית פ"ד מ"א) ש"ביום חתונתו" והו מתן תורה, ויום מתן תורה של האדם הוא כשנעשה בר מצוה ומתחייב בכל המצוות, והביא שם בשם השר"ע הרב (מנהג"ב סי' ד, ומקורו מזהר חדש פ"ר בראשית יד) שצריך בניית הנפש הקדושה באדם היא ביום י"ג לומר וי"ב לנקבה.

וביום שנכנס לעול מצוות, כתב הכף החיים (ס"ק יב) שטוב ללבוש בגד חדש או לאכול פרי חדש ולברך 'שהחיינו', ולכון לפטור בברכה על כך שנכנס בעול המצוות, וגם הבת תעשה כן כשנכנסת לעול מצוות, אף שאין עושים לה סעודה. וכעין זה דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות

לענין החיוב לתן עליה לתורה לנער שנעשה בר מצוה.

ואחים תאומים שנעשו בני מצוה, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג סמ"א) שכל אחד יעלה לתורה לחד [ראה שו"ע לעיל סי' קמא סי' י], וברך האב פעמיים 'שפטנני', ולא יברך ברכה אחת ויאמר 'מעונשם של זה ושל זה', כיון שהוא משנה ממטבע שטבעו חכמים, אף אם אומרה בלא שם ומלכות. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (הקטן והלכותיו ח"א עמ' 21) שיברך 'מעונשם של אלו'.

ועד מתי יכול לברך ברכה זו, כתב הקצות השלחן (סי' סה ברה"ש ס"ק יד) שאין לה זמן קבוע, ואם איחר ויכל לברך כל זמן שירצה.

והטעם שאין מברכים ברכה זו על בת שהגיעה לגיל י"ב ויום אחד, ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק ז).

(11) וכשעולה למפטיר, כתב בשו"ת דברי מלכאל (ח"א סי' ד) שלכאורה אין לברך, שהרי נוהגים לעלות למפטיר גם קטנים [ראה לקמן סי' רפב ס"ק יב תעשה"כ כאן ס"ק ז], ואם כן לא נודע על ידי כך שהוא נעשה בר מצוה [וראה שם טעם אחר מדוע מברכים כשעולה לתורה, ולטעם זה אפשר לברך גם כשעולה למפטיר]. אכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פל"ט אות לח) שרשאי האב לברך

הלכות פרכות סימן רכה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יז]

ועין בפתיחת-תשובה מה שכתב בשם ספר עמודי-אור ב"ה26.

26) ושם כתב בראש בית קברות אחר שלא יברך עליו מספק, וכתב הערוך השלחן (ס"ח) שאם התווספו שם קברים אחרים אפילו באותו בית קברות, מברך. אכן דעת הגרש"ז איננה כן (הליכות שלמה תפלה פכ"ג דבר הלכה אות לד) שאפילו אם התווספו קברים באותו בית קברות, אין נוהגים לברך שנית, ובפרט כשאנו עומד על יד הקברים החדשים ורואה את מקומם, אלא רק רואה את המצבות מרחוק מקום נראה שצרי תשובה ס"ק ד.

סימן רכה

דיני פרכת 'שהחינו'

[משנ"ב ס"ק א]

רואה אשתו ואמו, בתו ונאחיותיו, בין שהוא שם ונהנה בקראתם2.

1) והוא הדין קרובותיו שאין לבו נוקפו עליהן, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פל"ט אות ט) שמברך על ראיהו ומה שכתב השעש"ע ס"ק ב הוא לאו דוקא, וכן משמע בערוך השלחן (ס"ג).

2) ובומנינו, כתב הא"א (בטשאטש, לעיל סי' רל ס"ד) שנשתקע שלא לברך ברכות אלו ונבטעם הדבר ראה בנמוקי אורח, וכן כתב הכף החיים (ס"ק ו) בשם הבן איש חי, וכן כתב הערוך השלחן (ס"ג) שעכשיו מקילים מאד בברכות אלו [מלבד מי שידע בעצמו שיש לו חנוגה ושמחה בראיהו זו], וכן דעת הגרש"ז איננה כן (הליכות שלמה תפלה פכ"ג ס"ב), שכיום נוהגים שלא לברך ברכה זו [שיש לחש שאינו שמח באמת בראיהו, וכעין זה ראה במשנ"ב לעיל סי' רט ס"ק יח] אלא באופנים מיוחדים, כגון שרואה את אחיו, או אחד משאר קרוביו, או בראיה את חבירו הקרוב לו ששב ממלחמה, וכן מובא מהגר"ז סולאייצ'ק (עובדות והנהגות לבית בריסק ח"ב עמ' לח) שהשם לברך ברכות אלו, שכיון שמבואר בשו"ע שמברכים דוקא על חבירו החביב עליו מאד, ואין אנו בקיאים מה נחשב לחביב עליו מאד וכו' וכו' זה ראה בשעש"ע להלן ס"ק לא.

ואם כשנפגשים אומרים זה לזה 'בי"ה שאנחנו רואים זה את זה' וכדו', כתב הברכת הבית (שער בד' הע' א) שאם אינו חביב עליו הרבה, יוצא בזה, ובנמוקי אורח כתב שיוצא בזה אפילו בחביב עליו הרבה [וראה במשנ"ב לעיל שם ובשעש"ע ס"ק טו].

[משנ"ב שם]

מברך עליו 'אשר חלק', וכדלעיל בסימן רכז סעיף ה, וגם 'שהחינו'3.

3) ומבואר ברבנו הבי"ח שדין זה הוא כשהחכם הוא גם חבירו ששמח בראיהו, ולכן מברך עליו גם 'שהחינו'. והחידוש בכך הוא שאין ברכת 'שחלק מחכמתו' פוטרת את ברכת 'שהחינו', אבל בחכם שאינו חבירו לא יברך 'שהחינו'.

[משנ"ב ס"ק ב]

מראיה ראשונה4) וכדו', שאנשים הודיעהו משלומהו5), יש דעות באחרונים, וספק ברכות להקל6).

4) ולענין ברכה על ראיית מקומות שנעשו בהם ניסים, כתב לעיל (סי' ר"ה ס"ק יא) שמונים את השלשים יום, חוץ מיום שראה וחזן מיום שזומד בו עתה [ומשמע בערוך השלחן (ס"ב) שהוא הדין לענין ברכת 'מחיה המתים'].

5) ואם חבירו נמצא במקום שהקשר עמו מצוי, הורה הגר"י קניבסקי (ארחות רבינו ח"א עמ' צד) שכיון שאם היה קורה לחבירו דבר היה מודיעו, הרי גם כשלא הודיעו הרי זה כאילו הודיעו שלא ארע לו דבר.

6) וביאר הגר"ח קניבסקי (שער העין תשובה טא) שכך היא דעת המשנ"ב אף לגבי ברכת 'שהחינו' לאחר שלשים יום, שאם הודיעהו משלמו בחוץ שלשים יום לא יברך 'שהחינו' [ושלא כמבואר בבאר היטב (ס"ק א) בשם האחרונים שדין זה לא נאמר אלא בברכת 'מחיה המתים' ולא בברכת 'שהחינו', וראה בערוך השלחן (ס"ב) בטעם החילוק].

[משנ"ב ס"ק ד]

ואין מברך 'שהחינו' וכו', אין רואה אותו עד אחר ראש-השנה יום-הכפורים הבא8).

7) ובטעם הדבר, כתב הברכת הבית (שער בד' הע' א, ומקורו מהב"ח) שברכת 'שהחינו' נכללת בברכת 'מחיה המתים' שהרי הוא מברך על כך שחבירו חי.

ומטעם זה כתב הדעת תורה בשם הדעת קדושים, שמי שרואה את שני חביריו יחד, אחר שלא ראהו י"ב חודש ואחד שלא ראהו שלשים יום, יכול לפטור בברכת 'מחיה המתים' את ראיית שניהם. אכן, רשאי הוא לברך קודם 'שהחינו' על חבירו שלא ראהו שלשים יום, ואחר כך לברך 'מחיה המתים' על חבירו שלא ראהו י"ב חודש, ואינה נחשבת לברכה שאינה צריכה.

8) וטעם נוסף כתב הערוך השלחן (ס"ב) ומקורו ברבינו יונה ברכות מג, ב בדפי הרי"ף, וכן הוא במאירי שם נח, ב ד"ה הוראה את חבירו, כיון שלאחר י"ב חודש שלא ראה את חבירו, הוא נשכח מליבו כמו מת שנשכח מהלב לאחר י"ב חודש [וראה במהרש"א שם נח, ב שמתעם זה הובאה מימרא זו מיד לאחר דין ברכת 'מחיה המתים', וראה רש"י בראשית לו לה].

ובשנה מעוברת שעברו י"ב חודש [ולא עברה שנה], כתב הדעת תורה (ס"א) שיברך, כיון שאין הדבר חלוי אלא בי"ב חודש, וכן כתב הא"א (בטשאטש, ס"א), וכן כתב הקצות השלחן (סי' סו בדה"ש אות ו) שכמו שלענין אבל על אביו או אמו, מבואר בשו"ע (יו"ד סי' שצא ס"ב) שמוותר לו להיכנס לבית המשתה לאחר י"ב חודש אף בשנה מעוברת [ראה באר הגולה שם אות ג], הוא הדין בענינו. וטעם הדין בשניהם הוא שטבע שכחת הלב אינו משתנה בין שנה פשוטה למעוברת [וראה שו"ת חתם סופר אבה"ע סי' קיט], וכן דעת הגרש"ז איננה כן (הליכות שלמה תפלה פכ"ג ארחות הלכה הע' 47).

[משנ"ב ס"ק ה]

כתב הפרי-מגדים9).

9) דין זה כתב לעיל (סי' רכג ס"ק ב) בטעם ולא הביא שכן כתב הפמ"ג, וביאר הגר"ח קניבסקי (לפאר ולברך סי' א) שיש לחלק שהפמ"ג לא דיבר על בת.

[משנ"ב ס"ק ו]

ועקשן נהגו שלא לברך עד שעה שהנער מתפלל בצבור בתורת שליח-צבור או שהוא קורא פת"ה בשפת ראשונה10), שאז נודע לרבים שהוא ברי-מחנה11).

10) וכן ביום חול אם קוראים בתורה ביום שנעשה בר מצוה או למחרתה, כתב הערוך השלחן (ס"ד) שרבים נהגו לברך כשעולה או לתורה. וראה בבית-הל לעיל (סי' קלו ס"א ד"ה בשבת) פרטי דינים המשך במילואים עמוד 55

קמא באר הגולה

הלכות פרכות סימן רכה

רכה דיני פרפת 'שהחנינו', ובו י' סעיפים:

א *הִרְאָה אֶת (א) [א] (ב) לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם (ג) אֹמֵר 'שֶׁהֲחִנּוּ', וְאַחֵר שְׁנֵים-עָשָׂר חֹדֶשׁ מִבְּרֶךְ (ד) מִמִּסְתָּה הַמִּתִּים, בְּהוּא שֶׁכִּיב עָלָיו הַרְבֵּה וְשָׁמַח בְּרֵאִיתוֹ : ב' יָמִי שֶׁלֹּא רָאָה אֶת חֲבֵרֹי (א) [ב] מֵעוֹלָם (ר) וְשִׁלַּח לוֹ כְּתָבִים, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא נִהְיָה בְּרֵאִיתוֹ אֵינוֹ מִבְּרֶךְ עַל רֵאִיתוֹ : הִגֵּה נֶשׁ אֹמֵרִים מִי שֶׁנַּעֲשֶׂה כֵּנוֹ (ו) בִּרְמִצָּה בִּבְרֶךְ "בְּרֶךְ אִמְתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ כִּלְקַף הַצִּילָם (ז) (ח) (ט) שֶׁפִּסְטֵנוּ מֵעֲנֹשׁ שֶׁל נָחָה" (מִהַרְ"ל בִּשְׁם מִרְדְּכִי וְכוּ' פֶרֶשֶׁת תּוֹלָדֹת). (ח) וְטוֹב לִבְרֶךְ בְּלֹא שֵׁם וּמִלְכּוֹת (דַּעַם) : ג' הִרְאָה *פְּרִי חֹדֶשׁ ^י מִתְחַדֵּשׁ מִשְׁנָה לַשָּׁנָה (ט) מִבְּרֶךְ (פ) 'שֶׁהֲחִנּוּ',

שערי תשובה

[א] חֲבֵרוֹ. עֲבָדִי וְיָמִי שֶׁאֵין חֵלוֹל בֵּין זָקֵרִים לְנִכְבּוֹת. רִצְנָן בְּרִי' דְּפֻשְׁט דְּרֵאשִׁי
מִבְּדֵי עַל אִשָּׁה וְאִשָּׁה עַל אִישׁ. רִצְנָן בְּהִלְקִיט דְּהִינֵי בְּאִשְׁתּוֹ וְאִפּוֹ וּבִתּוֹ וְזֻאֲחֹתָ.
עִי'ש, וְלֵאמֹר גַּם הָאִשָּׁה שֶׁמִּבְּרַחַת עַל אִישׁ דְּרִיקָא בְּקֵה"ג הוּא. וְיָמִי שֶׁחֲבֵרוֹ, קִמָּב בְּרֵאשִׁי
דְּכִשִׁי מִי שֶׁדִּיל מִקּוֹן מִקּוֹן אֲבִיר אִל רַבּוֹ מִיָּן שֶׁהָיָה בְּרֵאשִׁי. יָמִי שֶׁשֶּׁם הַלֵּק"ט קִקְבֵּל
מִקּוֹן קִרָּב כִּי, וְעִי'ש דְּמִשְׁמֵעַ שֶׁאֵף אִם בָּרָא אֲנָשִׁים שֶׁהוֹדִירוּ מִשְׁלֹמֹ, וְכֵן בְּרֵאשִׁי בְּשֵׁם
מִזֵּה מִשְׁמֵעַ דָּבָר אִם הוּא יוֹדֵעַ מִשְׁלֹמוֹ אֵף שֶׁלֹּא קִמָּב לֹא אֵין מִבְּדֵי. רִצְנֵי:
[ג] מַעֲלֹס. עֲבָדִי, יִרְלֵי דְּרֵאשִׁי שֶׁהָיָה רִבִּיל לְהִרְצִין אֲגֻרֹת וְקִבְּרֵם קִמָּב לֹא מִיָּה
מִיָּן שֶׁלֹּא חֲבֵרוֹ עֲמֹל אֵין אִם שֶׁהָיָה לְהַבְּרֵךְ בִּכִּי עֲשִׂיהָ: מִיָּה וְשִׁמְשֵׁם קִרָּבֹתָ:
[ד] שֶׁפִּטְרִי. עֲבָדִי. וְעִי'ש בְּשִׁנְיָא אִפְרִים שֶׁיֵּד דְּמִיָּה אֵלוֹ:

מִצְוָה כִּי־וְשָׁכַנְתָּ לְחֶפְזָהּ, בִּי"ח בְּלִקְוֹתֶיךָ סִימָן כט, וְכָתַב הָמ"א דְּרִשְׁמֵעֵל דְּהוּנֵי בְּיוֹם שְׁכֻנָּתָהּ לִשְׁנַת י"ד, וְכִשְׁש"ש פ"ד דְּב"ק כָּתַב דָּאם הַנֶּעַר דִּוְרָשׁ הוּי סְעוּדָת מַצָּה אִפְלֹא אִינֵי בְּאוּרֹה יוֹם, עֵין סִימָן ג' סְעִיף י' (ה) שְׁהַחֲיִנִּי. רִאזְנו אֵלֶּא רִשְׁתָּה, עמ"א:

פאר הייט

(ח) חִבְרוּ. וְהָלַל בְּשֵׁם וּמְלָכוֹת. וּבְחֻשׁוֹת פְּנִים מְאִידוֹת סִימָן סו כְּתִב דְּבָרְכָתָא מְחִיָּה מְתִים א"צ לְכַרֵּךְ בְּשֵׁם וּמְלָכוֹת בִּינֵן דְּנֶסֶח בְּרָכָה זֹו הִיא בְּתַפְלַת י"ח וְשֵׁם לֹא נִזְכָּר מְלָכוֹת, ע"ש. וְאֵין חִלּוּק בֵּין זְכָרִים לְנִכְבוֹת, ב"י בְּשֵׁם תַּשׁוּבוֹת ה'רַשְׁב"א, מְהַר"מ, עֲטָרוֹת־זָקֵנִים. אִם בְּחוּץ לְמִדָּר קָבֵל מִסָּפֵר כְּתִב אִפ"ה מְכַרֵּךְ שֶׁתִּתְּנוּ, אֲכַל מְחִיָּה מְתִים לֹא יֵאמָר אִם קָבֵל כְּתִב בְּחוּץ י"ב חֲדָשׁ, הַלֵּק"ט ח"א ס"י רכ: (ט) מְחִיָּה מְתִים. וְאֵין אֵין כְּכַרֵּךְ שֶׁתִּתְּנוּ, ב"ח: (יג) מְעוֹלָם. דְּבִינֵן דְּלֹא רָאִהוּ אֵינוֹ אוֹתִידוֹ כ"כ: (ד) שְׁפָטְרֵנִי. דִּיעַר עֲקֶשׁוּ עֲנֹנָשׁ הָאֵב קִשְׁטָא הֵבֵן בְּשִׁבְלִי שְׁלֵא חֲנֹן. וּבִלְבֹּשׁ פְּרָשׁ אִיפְכָא, דִּיעַר עֲתָה הֵבֵן וְעֵנֶשׁ בִּצְרוֹן הָאֵב. מִצְוָה עַל הָאֵדָם לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה בְּיָמֵם שֶׁנִּשְׁעָשֶׂה בְּנו בְּרַ- מִצְוָה כִּיִּם שֶׁנִּכְנֵס לַחֲסִיָּה, ב"ח בְּלִקְטִים סִימָן כט, וְכִתֵּב הִמָּיָד דְּמִשְׁמַע דְּרֵשִׁי מְצוּה אִפְלוֹ אֵינוֹ בְּאוֹרוֹ יוֹם, עַיִן סִימָן ע.

באור הלכה

* פרי תלש, בין פרי תעץ א' פרי תאדקה כגון דלעת כדכתיב (ב' קמ"ג), הלעגן פרי
אדקה (שמואל א' כ"ד), צין במלשנה ברוכה כעין יקטן יח. סתבו
האחרונים דלכבדו וז' אין צריך שיעור, רחיה על שמטה הלב שיהיה שגמור פרי.
קרב הכארתה שב בשם הלכות אצות, ודע פרות המרובים מין בשאינו מינו
מכריזין עליה, לפי שנתחשבה נפש נגד מצות בראשית (ב' א'); והתשובות שאלת יצחק
(ט"מ סג) חולק על זה, ולענין ברית נאות אף על המסור: ואין

מ'שנה ברורה

בְּאַלְהֵי רַבָּה סוֹף סִימָן רַבָּה, דְּהַמְגֻן-אֲבָרְהָם בְּעֶצְמוֹ בְּסִיעִי-
קָטָן יֵשׁ שֵׁם מִשְׁמַע דְּלָא סְבִירָא לֵה הָבִי, וְעֵין בְּפִתְחֵי-חֲשׂוֹבָה מֵה
שְׂכֵתָּה בְּשֵׁם סֵפֶר עֲמִידֵי-אֹרֹךְ בִּזְיָה⁽²⁶⁾;

א (א) חֲבֵרִי. וְאֵין חֲלֹק (ח) בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה; (ז) וְהִינוּ אִם
רוֹאֶה אִשְׁתּוֹ וְאָמֹר, בְּמִן וְאַחֲתוֹתֶי, בֵּין שֶׁהוּא שָׁמַם וְנִהְיָה
בְּרֵאשִׁיתֵם. בְּתוֹב הַפּוֹסְקִים, דָּאם רָאָה חֲכָם מִחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל מִבְּרַךְ
יְלִיז 'אֲשֶׁר חֲלָק', וְכִדְלִיעִיל בְּסִימָן רַכֵּז סִצִּיף וְרַגְם 'שֶׁחֲנִינוּ' אִם
רֵאשֻׁנָּה. וְאִם קָבֵל מִמֶּנּוּ (ג) בְּחָב אִשְׁאָנִישׁ הוֹדִיעָהוּ מִשְׁלֹמֹה
וְכֹכֹו. וְכָל אֱלֹו הַבְּרֻכּוֹת הוּא בִּשְׁם וּמַלְכוּת, וְאֶפְלֹ בְּרַכַּת 'מִחֲנִי'
מֵאִירֹת: (ד) 'מִחֲנִי הַמֹּתִים'. וְאֹו (ז) אֵין מִבְּרַךְ 'שֶׁחֲנִינוּ'.
בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה וְיֹום־הַכַּפּוּרִים אִם לְנֶעֱת אִם לְחִיִּים, וְאִם רוֹאֶה אֶחָד
רֵאשֻׁי הַשָּׁנָה וְיֹום־הַכַּפּוּרִים הַבָּא, הָרִי עֶבֶר עֲלֵי דִין אִם לְמוֹת אִם
הַשָּׁנָה וְיֹום־הַכַּפּוּרִים: ב (ה) וְשִׁלַּח לוֹ כְּתִיבִים. רוֹצֵה לִזְמֹר: א
מִקּוֹם בֵּינֹו שְׁלֹא נִתְחַבֵּר עִמּוֹ פָּנִים אֶל פָּנִים אֵין מַעֲלָה הֶאֱחָבָה כֹּל־
לוֹ (ו) שִׁילַּח אִשְׁתּוֹ וְהוּא הָיָה בְּמִדֵּינַת הָיִם. (ו) וְרָאֵה עֵתָה, מִכָּן
יֵשׁ לוֹ שְׂמִתָּה בְּרָלְדוֹ אִף שְׁלֹא רָאֵהוּ מַעֲזֹלִם: (י) בְּרֵאשִׁיתֵם. הֵינִי
שֹׁשֶׁעַ שֶׁהִנֵּעַר מִתְפַּלֵּל בְּצַבּוּר בְּתוֹרַת שְׁלִיחַ־צַּבּוּר אוֹ שֶׁהוּא (י) קוֹ
(ס) מַצְנֶה עַל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה בְּיוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּנוֹ בְּרֵאשִׁיתֵם⁽¹²⁾ כִּי
הַסְעוּדָה: מִשּׁוֹם דַּעֲבָשׁוּ נַעֲשֶׂה אִישׁ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּצְטָנָה בַּמִּצְוֹת הַתּוֹרָה
(י) שֶׁפָּטְרָנִי מִצַּעֲשׁוֹת⁽¹³⁾ וְכֹכֹו. פִּרְשׁ, דַּעַד עֲכָשׁוּ נֶאֱנַשׁ הָאֵב שֶׁשָּׂחָא
הוּא לְהִתְחַזֵּק בַּעֲצָמוֹ לְמַעֲוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ⁽¹⁴⁾. וְדַע, דָּאֵף עַל־פִּי שֶׁשִּׁי
שֶׁאֵינוֹ מְהִינָה כְּשֶׁהוּא, וְכִשְׁאֵינוֹ מוֹחָה בִּידוֹ נֶעֱנַשׁ עָלָי, דִּלָּא גִרַע
בְּאֲשִׁיבִיתוֹ וְאֵינוֹ מוֹחָה, נִתְפַּס בַּעֲזָן אֲנָשִׁיבִיתוֹ, וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ
וְכֹכֹו. מִשּׁוֹם שְׁלֹא תִזְכְּרָה בְּרַכָּה זוֹ בְּגִמְרָא, וְכֵן הִעֲתִיק בְּדִרְשָׁה
בְּמִדְרַשׁ, וּמִקִּרְ"ל עֲשֶׂה כֵן הִלְכָה לְמַצְוֵתָה⁽¹⁵⁾, יֵשׁ לְכַרֵּךְ בִּשְׁם וּמַלְכוּתוֹ

שער הציון

(א) בתי"ס: (ב) שיעורי תשובה, בדאקטרה קלא אסתר לאנדסבילי, וגם אם במקרה נסתכל לא שיד נהנה ושפחה בראקסה: (ג) נראה דהינו שהשלוש אחיו, דאי שמע שהוא חולה, ואחר"כך פשרתו מצאה שהוא בריא, כסתברא ודאי דיש לו לברך 'שהחנינו', דבנה השמחה עוד יותר משלא היה מקומו כחב כפל: (ד) אחרונים: (ה) הנינו אפילו נקרה, דאי ליה וכו' וברך על זה ברכת 'בטוב ומטיב' כפ"ל בסימן רכב, וכן לביתו בתוך שלשים יום, איני יודע אם חב לברך 'שהחנינו', דברכה 'הטוב' היא מולדת יותר: (ו) לא באר הפריימנדים אם היא"ת הוא דוקא לאחר שלשים או אפילו בתוך שלשים להמכתב שקבל, דאפשר להמכתב כמאן דלימא דמיא לראש שמחת זרוא: (ז) מ"ג אברתם. ואף דמבאר לאמץ ברפ"ב דטען עולה למינן שבועה, שכל מקום להיות מקרא אינו יכול: (ח) וא"ר. והנה לפי המבאר שם אחרונים יתקנו כמים שטען אדמו"ר למהר"ל קלל, ומילא כשעולה טרע על שבעה ברימקו: (ט) מ"ג אברתם: (ע) כפ"ל. והנה לפי רבה בשם ים של שלמה כתב הטעם, משום אדמו"ר המנהיג ונעשה, וכן שמרנו לגבי רב יוסף דהוי צדיק וימא טבא בשביל זה:

תרגום : 1 ספירת אדם.

